

LUDMILA STÁNĚ: MŮJ PŘÍBĚH

Dobré odpoledne, vážené dámy a vážení pánové.

V programu je, že se jmenuji Ludmila Stáně, ale v Anglii mi říkají STEJN a tady mám v pase Stáňová.

Narodila jsem se v Praze, a žila tam s mladší sestrou a maminkou. Tatínek zemřel, když mi byly čtyři roky. Většinu volného času jsem strávila v Khünově pěveckém sboru. Zpívali jsme dětské role v opeře, v Národním i Smetanově divadle a bylo to skvělé.

Vystudovala jsem elektronickou průmyslovku a nastoupila do zaměstnání k počítačům. Na vysokou jsem nemohla, maminka neměla peníze. Tu jsem studovala až v Anglii.

Ale padesát pět let již žiji ve Velké Británii, v zemi, kterou jsem si vybrala, protože jsem se do ní jako malá zamilovala čtením anglické literatury – Jane Austin, Bronte, Dickens, Galsworthy (Forsyte saga) Velmi na mě tehdy také zapůsobila malá knížka „Malý lord Fauntleroy“. Stal se ze mě anglofil.

Toužila jsem se dostat do Anglie a podařilo se mi to v květnu 1967. Jedna známá mi našla místo au-pair. V té době se ještě moc do ciziny nejezdilo, ale pracovala jsem ve velkém výpočetního středisku a ředitel mi dal doporučení, protože doufal, že až se vrátím tak budu umět anglicky a budu moct překládat různým cizím návštěvám a na programovacích kurzech – počítače tam byli americké.

Zažádala jsem si o výjezdní doložku a britské vízum a odletěla do Londýna, bez peněz a bez angličtiny. Na letišti mě čekal otec rodiny a vezl dlouhou cestu až do středu Anglie, do krásného malého městečka zvaného Malvern. První dojem byl, že kolem silnic jsou husté živé ploty a většinou nebylo vidět do krajiny. Rodina, u které jsem byla au-pair, byla dobře situovaná, a já, z Československa zvyklá na nedostatky a stálé fronty, jsem byla jako u vidění, když jsem sledovala, jak každé ráno přivezli mlíko až do domu, jak každý den zavolal řezník, aby se zeptal, jaké maso má přivezt a jednou týdně přišel prodavač z místního

obchodu zkontrolovat špíz a dodat co tam chybělo.

Rodina měla tři malé děti, které chodily do soukromých škol, kam chodily v uniformách. Chlapci v kraťasech – v létě i v zimě.

Otec rodiny byl soudce, vzdělaný a distingovaný a matka rodiny pracovala za svobodna v britském parlamentu. Měla jsem štěstí, oba hovořili krásnou

angličtinou. Jejich známí, které jsme navštěvovali, žili ve velikých, krásných anglických domech na obrovských pozemcích. Jako z románu.

S rodinou jsme jezdili na výlety a já poznávala krásy střední Anglie.

A zjišťovala jsem, jak je v Anglii všechno jiné.

Žádné lesy, ale zato hodně krásných velkých stromů – už Čapek napsal, že v Anglii není pro stromy místo na les.

Všechno bylo zelené i v zimě.

Na jaře, které začíná v Anglii v únoru a trvá několik měsíců, rozkvetne všechno, snad každý kůl v plotě a v létě jsou všude kvanta barevných azalek a rododendronů. Objevovala jsem krásná městečka se starobylými kostely a domy s doškovými střechami. A tam jsem taky poprvé viděla moře.

Do Anglie jsem přijela angličtinou téměř nepoznamenaná, a tak začátky domlouvání byly tristní.

Paní domu byla doma s dětmi, dost znučená a opuštěná, a tak na mě mluvila a mluvila. Hlavně o politice a já jenom občas pochopila o čem mluví, když zmínila nějaké jméno, na příklad De Gaulle.

Ale angličtinu jsem se nejdřív učila od tříletého Alexandra. Zkoušela jsem na něj nová slova. Byli jsme tou dobou tak na stejné úrovni. Myslím, že to trvalo asi půl roku, než jsem rozuměla většinu a pak další půl roku, než jsem rozuměla rozhovorům vzdělaného otce rodiny s jeho právníckými přáteli.

Chodila jsem do školy na kurz angličtiny pro cizince a po roce úspěšně absolvovala zkoušku.

Jeden můj český příbuzný, který žil v Anglii již od konce války, mě pozval do

Londýna a seznámil s otcem Langem a jeho sekretářkou Roxanou McKay, kteří vedli česko-slovenský dům Velehrad. Oba v mém životě pak hráli velkou roli. O úžasném otci Langovi a jeho práci v Londýně s krajany jste již slyšeli od paní Klečkové z Národního Archívu a Milana Kocourka z BBC a já o něm povím víc později.

Během mého pobytu v Anglii propuklo Pražské jaro, o které jsem bohužel přišla. Do Prahy jsem se vrátila, podle plánu, na konci června 1968, kdy už se nad pražským jarem začalo smrákat. A 21. srpna vtrhly do Prahy ruské tanky a já se rozhodla, že v takové zemi žít nechci.

Jsem ale v podstatě optimista, a tak jsem nejdřív doufala, že tanky brzy odjedou. První měsíce po invazi byly hranice stále otevřené a mnoho lidí utíkalo do emigrace, a mnozí se zase po čase vraceli.

Tak jsem nejdřív zařídila mé sestře místo au-pair v jedné anglické rodině a zůstala v Praze s maminkou.

Sestra není tak dobrodružná jako já, nelákalo jí žít v cizině, a tak se v létě 1969 z Anglie vrátila a já zase do Anglie odjela.

Hranice byly ještě otevřené, zavřeli je pár měsíců poté, tak já dostala výjezdní doložku a vízum bez problému.

Se sestrou jsme se potkali v Paříži, ona na cestě do Prahy, já na cestě do Anglie a potom jsme se 13 let neviděly. A až za 20 let jsem poprvé viděla neteř a synovce.

Do Anglie jsem dojela vlakem jen s několika librami v kapse a jela rovnou na Velehrad, kde jsem měla domluveno ubytování v bytě Roxany. Ale na Velehradě tou dobou byly všude ubytovány desítky bezprizorních Čechoslováků.

Výjezdní doložku a anglické vízum jsem měla na šest týdnů, ale věděla jsem, že když se mi podaří najít dobré zaměstnání v oboru, budu žádat o prodloužení.

Práce u počítačů bylo tenkrát habaděj, a tak jsem hned dostala dvě nabídky.

V té době už i anglická vláda pomáhala lidem z okupovaného Československa – trvalo jim to déle než zemím v Evropě – a tak jsem bez problémů dostala

povolení k pobytu a práci.

České úřady mi prodloužili výjezdní doložku o rok a pak o další, ale dál ne. Měla jsem se vrátit, což jsem neudělala a stala se emigrantkou. Časem jsem se dozvěděla, že jsem byla za opuštění republiky odsouzená na 2 a pul roku.

Od Angličanů jsem měla už trvalé povolení k pobytu a k práci a po několika letech jsem dostala britské občanství.

Pro mladého svobodného člověka byl život v Londýně koncem šedesátých let fascinující. Vlastně život v Londýně, je pro mě dones fascinující.

Přijela jsem do Anglie, abych žila mezi Angličany, a tak jsem Čechy nevyhledávala. Anglický způsob mi byl mi velmi sympatický.

Jejich suchý humor (často na sebe obrácený), jejich klid, zdrženlivost, nevtíravost, trpělivost a usměvavost.

Dodnes se na vás každý usměje, když se střetnete očima a to kdekoliv – v metru, na ulici, v krámě, a to i ti, co evidentně nejsou původně Angličani.

Já mám tendenci dívat se na Anglii růžovými brýlemi, ale tam kde jsem já žila a pracovala a kde žijeme dodnes, jsem se moc nezklamala. Víím, že ne každý měl takovou zkušenost a víím, že jsou v Anglii místa, kde bych se asi necítila tak dobře.

Pár let na to jsem poznala Antonína Stáně, zamilovala se a vdala.

Bylo pro mě překvapení vzít si Čecha, protože jsem se s mnoha Čechy nestýkala a předpokládala jsem, že si vezmu nějakého sympatického Angličana a zapadnu do anglické společnosti.

Jsme s Antonínem již přes padesát let a nelituji toho. Vloni jsme oslavili zlatou svatbu, a dokonce ji měli posvěcenou tady v katedrále.

Oba pocházíme z podobných rodinných situací – z buržoazních, antikomunistických, pražských rodin. Obě rodiny trpěli za komunistů – Antonínův otec, právník, diplomat – bývalý kulturní attaché v Římě a pak po válce chargé d'affaires ve Vídni, ztratil po puči v roce 1948 místo a pak už jen pracoval jako šatnář v hotelu a podobně. Moji strejdové, právníci, ztratili zaměstnání, jeden kopal uran v Jáchymově, druhý stavěl silnice, dalšího vyhnali

do pohraničí.

Časem se nám narodily děti.

Po narození prvního, Daniela, jsem musela přestat pracovat a tím přestat vydělávat = tenkrát nebyly jesle ani celodenní školky a neměli jsme tam babičky. A taky tenkrát nebyla žádná mateřská dovolená.

Byla jsem s dětmi doma deset let, než šel nejmladší Philip do školy.

Žít z jednoho platu mladého inženýra a s velkou hypotékou nebylo snadné.

Museli jsme se hodně uskromňovat. Já se snažila občas si různě přivydělávat – starala jsem se lidem o děti a občas něco programovala. Oblékání jsem dětem šila anebo kupovala v bazarech. Na dovolené jsme jezdili v Anglii pod stan.

To bylo něco, co někteří lidé v Česku tenkrát nechtěli slyšet.

Vždyť přeci na západě „lítají holuby do huby“.

Doma jsme mluvili česky a děti se nám podařilo vychovat dvojjazyčně. Nebylo to jednoduché, ale podařilo. Dcera mluví s dětmi česky. Všichni tři se pak snadno naučili několik dalších jazyků

Žili jsme v krásné malé vesničce na okraji Londýna a byli jsme tam tenkrát asi jediní cizinci. Ale všichni sousedi, i rodiče dětí spolužáků, nás naprosto akceptovali a z té doby máme ještě několik hlubokých přátelství.

Spřátelit se s Angličany není snadné a rychlé, ale zato pak trvá.

Protože jsem žila s Čechem, který, oproti mně zůstal v Anglii v srpnu 1968 neplánovaně a dost se mu stýskalo, tak jsme se začali stýkat s Čechy.

Naše přátelství s otcem Langem pokračovalo – oddával nás a křtil naše děti.

Občas jsme dojeli na nějakou akci na Velehrad a Antonín tam v sobotu vozil děti do české školy. Tam jsme se spřátelili s několika milými Čechy, kteří jsou přátelé dodnes (ti co ještě neumřeli).

Po roce 1977, jsme zjišťovali, že mnoho krajanů = emigrantů, si po Helsinské deklaraci tak zvaně „upravili vztah“ k Československé socialistické republice a začali jezdit na návštěvy domů.

Naše maminky také doufaly, že přijedeme, ale Antonín pracoval tenkrát na

ministerstvu jako státní zaměstnanec na tajných projektech a myslel, že by pro něj bylo nebezpečné do Česka jet. Já jsem loajálně držela s ním.

Až když moje maminka vážně onemocněla, tak jsme požádali o zbavení československého občanství, abychom mohli jet do Čech na britský pas.

Vyřízení jsme dostali až po dvou letech, v srpnu 1989 a museli jsme za to zaplatit spoustu peněz. Já hned odletěla za nemocnou maminkou, ale Antonín si jet netroufal.

Setkání s kamarády a příbuznými bylo krásné.

Ale ještě panovala „normalizace“ a zdálo se mi, že za těch dvacet let se nic moc nezměnilo. Každý druhý dům byl pod lešením, v obchodech nic nebylo a Praha se zdála ponurá a šedivá.

Ale přátelé už hovořili nadějně, protože se v okolních zemích začaly věci hýbat. Zanedlouho na to přišel sametový 17.listopad a my žádali o české občanství nazpět. Dostali jsme ho obratem, ale poplatek nám nevrátili.

První Antonínova cesta do Prahy po dvaceti letech byla v únoru 1990, a to absurdně – služební. Vyslali ho z ministerstva, aby svobodné republice nabídl pomoc z Británie. Myslím, že o žádnou pomoc neměla zájem.

Asi rok na to dostal Antonín možnost z ministerstva odejít a našel si místo u anglické projekční kanceláře, která zakládala v Praze pobočku. A tak Antonín začátkem devadesátých let odjel do Prahy a pobočku vedl až do penze v roce 2009. Snadné to pro něj ale nebylo, protože neměl v Praze kontakty a zvyklý z Anglie, neuměl podplácet. Žádné české zakázky nedostával, a nakonec pracoval hlavně pro anglické architekty.

Naše děti byly už dospělé, Daniel a Madla vystudovaní a Philip na univerzitě.

Já zůstala v Anglii sama, pracovala jsem v IT a ve volného čase dálkově studovala aplikovanou psychologii-psychoterapii. Pak jsem se věnovala dobrovolné práci v rodinné poradně.

Když Philip dostudoval, tak jsem akceptovala nabídku jít do předčasného důchodu a od roku 2001 jsem trávila hodně času s Antonínem v Praze.

Tam se mi moc líbilo. Antonín tvrdě pracoval, já chodila na různé přednášky (na Teologickou a Filosofickou fakultu a doplňovala si vzdělání), scházela se s kamarády a po večerech jsme s Antonínem chodili z hospody do hospody, z divadla do divadla, z koncertu na koncert. Stýkali jsme se s příbuznými a s přáteli a jezdili na poznávací výlety.

Ale musela jsem si zase zvykat na český přístup, který se od anglického hodně lišil. Na úřadech byli netrpěliví – na příklad, když jsem nevěděla, jak vyplnit stvrzenku. V obchodech i v restauracích se nikdo neusmíval a často byli lidé naštvaní a nevlídní.

A teď se konečně dostávám k hlavnímu tématu = moje zapojení do práce londýnského Velehradu.

Pro vysvětlení – Velehrad je charitativní organizace, kterou krátce po konci druhé světové války založil na pomoc potřebným exulantům, úžasný český kněz, jezuita, otec Jan Lang – a s ním hrabě Czernin a několik krajanů.

Otec Lang byl nejen kněz, ale neúnavně v Anglii bojoval proti komunismu.

Založil Nardenské hnutí, vydával Londýnské Listy a pravidelně mluvil do BBC českého vysílání. Přes Londýn jezdily do emigrace spousty lidí z Československa a otce Langa navštěvovali a on pomáhal, jak mohl.

Se svým moravským humorem a srdečnou povahou si ho všichni oblíbili.

Prezident Václav Havel, který se při své první návštěvě v Londýně s otcem Langem setkal, mu pak v roce 1991 udělil řád T G Masaryka první třídy. A o pozůstalosti otce Langa, kterou převzal Národní Archiv v Praze, se včera zmínila paní Klečková – prý má po zpracování 22 běžných metrů a ještě tam přibude.

Asi před třiceti lety požádal otec Lang mého manžela Antonína, aby se stal trustee charity Velehrad (česky „člen správní rady“).

Role trustee charity je velmi důležitá, protože jen oni mohou rozhodovat o prostředcích, které charitě patří. A té patřil dům na Notting Hill, který zakoupil otec Lang s ostatními trustees v šedesátých letech.

Na Velehradě v té době bydleli permanentně starší krajané a otec Lang tam měl kancelář, kam denně dojížděl. Konaly se tam schůze a některé menší krajské aktivity. Na větší akce si otec Lang půjčoval prostory od Poláků.

V době, kdy my začali na Velehrad jezdit, tak se o chod domu staral otec Pazderka a Roxana McKay. Po smrti Roxany a krátce potom po nečekané a náhlé smrti otce Pazderky v roce 2002, to na Velehradě přestalo fungovat. Staraly se o něj mladé české a slovenské au-pairs. Dům chátral, turisté, kteří tam tou dobou levně bydleli dům vybydlovali, a na potřebné opravy charita neměla dost prostředků.

Když v roce 2007 otec Lang zemřel, tak bylo potřeba urgentně věci řešit.

Protože Antonín v té době stále pracoval v Praze, tak jsem se nabídla, že ho na schůzích trustees zastanu.

Při jedné takové schůzi mě pan Czernin požádal o pomoc a tu „pomoc“ v podstatě vykonávám dodnes (a čekám až to po mně někdo převezme).

Byla jsem v té době už v penzi a mé zkušenosti z práce v IT a z mé psychoterapeutické praxe mě vybavily potřebnými dovednostmi.

Starosti o charitu Velehrad se věnuji už třináct let.

Práce pro Velehrad byla a je velmi zajímavá a setkala jsem se s mnoha skvělými lidmi – na příklad s paní architektkou Jiříčnou, která nám radila, co dělat s chátrajícím domem, i s biskupy a kardinály při jednáních o pokračování pastorační činnosti na Velehradě. Také jsem měla příležitost setkat s různými umělci a politiky, hosty na Velehradě, s kterými bych jinak asi nepřišla do styku. A hlavně spolupráce s panem Czerninem byla úžasná. Byl to moudrý, laskavý a rozvážný gentleman a moc mi chybí – zemřel v roce 2015, v devadesáti letech, krátce poté co se dozvěděl, že mu byla udělena cena Gratias Agit. Bohužel předání ceny v Černínském paláci se už nedožil, ale cenu přijela převzít jeho žena, Lady Hazel a jejich pět dcer.

Architektka Eva Jiříčná přesvědčila trustees, že se dům nedá zachránit, protože

na potřebnou totální rekonstrukci neměla charita dost peněz.

A tak se trustees rozhodli dům prodat, a posléze chátrající dům na Notting Hill nečekaně výhodně prodali a zakoupili velkou nemovitost s krásnou zahradou, u řeky, v londýnské čtvrti Barnes. Rok a půl jsme s Antonínem, stavařem, strávili koordinací rekonstrukce té velké nemovitosti. Měli jsme štěstí na architekty i na prováděcí firmy. Rekonstrukce se povedla a nemovitost je nádherná.

Tam se od roku 2016 konají koncerty, přednášky a různé společenské, vzdělávací, politické, kulturní aktivity a duchovní akce

Jednou za měsíc tam slouží českou mši čeští kněží z římského Nepomucena.

Nový Velehrad několikrát navštívil kardinál Dominik Duka a biskup Václav Malý.

Organizujeme tradiční setkávání – Velikonoční slavnost (pletení pomlázek a barvení vajec), Svatojánskou slavnost, Svatováclavskou slavnost, Mikulášskou slavnost a mnoho zajímavých přednášek.

V neděli je v prostorách haly Velehradu školička češtiny pro malé děti.

Spolupracujeme s českou a slovenskou ambasádou a v lednu společně vzpomínáme na oběť Jana Palacha u plastiky, kterou na počest Janu Palachovi vytvořil známý česko-britský sochař Franta Bělský.

Mnoho ostatních krajanových organizací používá Velehrad na svoje akce.

Úspěšná česko-slovenská škola Okénko, Emmy Destinn Foundation,

SVU (Společnost pro vědu a umění), Dvořákova společnost a další.

Halu také pronajímáme místním hudebním organizacím, spolkům, školám a kostelům.

V domě bydlí několik permanentních platících nájemníků, ale levné ubytování pro turisty neposkytujeme.

Ale hlavní účel charity, která se oficiálně jmenuje „Velehrad London“, je, podporovat potřebné české a slovenské krajanů žijící ve Velké Británii –

Charita uděluje stipendia potřebným česko-slovenským studentům kteří studují v Británii, pomáhá krajanům v nouzi a spolupracuje s konzuláty (hradí různé výdaje spojené s repatriací bezprizorních krajanů).

Na závěr – když odešel Antonín v roce 2009 do penze, tak jsme se vrátili permanentně do Anglie a tam žijeme. Máme tam děti a vnoučata.

Ale velmi často lítáme do Čech, kde jsme zase zapustili kořeny – a našli výbornou zdravotní péči!

A když se mě někdo ptá, kde se cítím doma, tak odpovím, že i v Anglii i v Česku.

V Česku jsem moc ráda, mám tu milé příbuzné a přátele.

Ale životu v Anglii víc rozumím – dlouho jsem tam pracovala, narodily se nám tam děti, studovala jsem tam – a vím, jak na úřadech vyplňovat stvrzenky.

A hlavně mě vyhovuje anglický klid, zdrženlivost, nevtíravost a úsměv.